

BAND EN ZUIDERKRUIS is de versmelting van twee tijdschriften, die in het voormalig Leopoldstad, nu Kinshasa, verschenen. Band droeg als ondertitel Tijdschrift voor Vlaams Cultuurleven; van de zevende jaargang af werd het Algemeen Tijdschrift; toen Band zijn negentiende jaargang samensmolt met Zuiderkruis, schreef men Algemeen Tijdschrift voor Vlaams Cultuurleven in Afrika.

De Vlamingen in Kongo voelden zich tijdens de oorlog meer dan ooit bedreigd en afgezonderd en besloten een eigen algemeen cultureel tijdschrift op te richten. Het eerste nummer van Band verscheen in mei 1942, onder de redactie van Dr. H.A.A. Cornelis, José Gers en A.E.V. Rubbens; na een paar maanden kwam Dr. O.V. Spitaels de werkgroep versterken. De reactie was hevig, doch gouverneur-generaal A. Ryckmans, een Franssprekend Antwerpenaar, heeft de onzinnigste beschuldigingen en bedreigingen helpen opvangen en de initiatiefnemers beschermd. Ook de minister van Koloniën, A. de Vleeschauwer, liet in het eerste nummer een sympathiserende tekst publiceren, die hij opgestuurd had van Londen uit, waarheen de Belgische regering uitgeweken was. De promotoren hebben hun inspiratie steeds gezocht op historische en algemeen-Nederlandse basis. Zo zijn er medewerkers geweest in Vlaanderen, Nederland, Zuid-Afrika en Indonesië, en telde men onder hen Zuid- en Noordnederlanders uit Australië en Amerika. De voornaamste doelstellingen van Band waren: de strijd tegen de verdrukking van de Vlamingen in Kongo naar buiten niet op een openlijke aanval tegen het Belgisch establishment te laten uitlopen, zodat de Kongolezen van de tweespalt zouden profiteren, verder de Vlamingen in Kongo, Rwanda

en Burundi Nederlandse lectuur te verschaffen en deze beter te doen kennen en het Vlaams cultuurleven in de kolonie te bevorderen. Band is dan ook zeer snel de katalysator geworden van een Vlaams sociaal-cultureel verenigingsleven in de voornaamste centra. Het gaf de stoot voor een Vlaamse bewustwording bij velen die ambtshalve verfranst waren. Nu enkele prominenten in Leopoldstad hun Vlaams-zijn durfden manifesteren, werkte dit aanmoedigend voor velen die sinds jaren als Vlaming verdrukt werden. Door zijn engagement is Band dus meer geweest dan een louter literair of algemeen cultureel tijdschrift. Zijn streven kwam tot uiting in richtinggevende essayistische bijdragen.

Tijdens een letterkundige avond op 8 november 1955 te Leopoldstad kondigde Walter Geerts, in Kongo uit Vlaamse ouders geboren, aan dat hij samen met Ange Clooster (pseudoniem van Arthur Verthé) een nieuw tijdschrift zou oprichten, nl. *Zuiderkruis*, tijdschrift voor Vlaams-Afrikaanse letterkunde.

Na de oorlog was de Vlaamse gemeenschap in Kongo, Rwanda en Burundi uitgegroeid tot een numeriek sterke groep. Naast de mogelijkheid zichzelf te blijven in Afrika, was er ook de bezorgdheid om de eigen inhoud van de Vlaams-Afrikaanse persoonlijkheid uit te drukken in eigen vormen. *Zuiderkruis* wilde hiervoor een klankbord zijn. Het heeft onbetwistbaar bijgedragen tot de ontvoogding van de Vlaamse gemeenschap in Centraal-Afrika.

Begin 1960 smolten Band en *Zuiderkruis* samen tot één tijdschrift, dat het algemeen cultureel leven beschouwde vanuit de gezichtshoek der gewijzigde verhoudingen tussen de Vlaamse kunstenaar aan de ene kant en de Afrikaanse wereld waarin hij leefde aan de andere kant.

De tragische omstandigheden die gepaard gingen met de onafhankelijkheid van Kongo in 1960 hebben het bestaan van Band en *Zuiderkruis* plotseling afgebroken. De invloed ervan blijft echter doorwerken in een verrijking van de Vlaamse letterkunde, die nieuwe inspiratiebronnen kreeg, en in de vereniging België in de Wereld (z. aldaar).

LITERATUUR: A. Verthé, *Vlamingen in Kongo* (1959); - R. Roemans en H. van Assche, *Bibliografie van de Vlaamse Tijdschriften*, aflevering 4, *Band (1942-1960) Zuiderkruis (1956-1959)* (1961); - A. Verthé en B. Henry, *Geschiedenis van de Vlaams-Afrikaanse Letterkunde* (1962); - A. Verthé, *Moderne Encyclopedie der Wereldliteratuur*, IV (1970).

ARTHUR VERTHE